

LECTIO PRAECURSORIA

Sara Ala-Hynnä

The Power of Emotions: Sibling Relations in England in the Long 17th Century

Vuoden 2023 syksyllä tehdessäni viimeisiä muokkauksia väitöskirjaani kohtasin lainauksen, jonka tunneteoreetikko ja teoksen *The Passions of the Minde in generall* tekijä Thomas Wright on kirjoittanut vuonna 1604. Tämä lainaus, jonka voisi katsoa kuvastavan väitöskirjaani tai jopa tunnehistoriaa alana kuuluu vapaasti suomentamanani: ”monenlaisilla ihmisillä on monenlaisia tunteita ja samat tunteet vaikuttavat monenlaisiin ihmisiin monenlaisilla tavoilla.” Vaikka lainaus kieltämättä huvitti luettuani sen, se muistuttaa myös tunnehistorian laaja-alaisuudesta ja kompleksisuudesta. Ei ole ehkä yllättävää, että sisarusten väliset tunneilmaisut eivät ole olleet yksinkertaisia vaan kontekstit vaikuttivat monin eri tavoin niiden ilmaisuun ja niitä voitiin ilmaista monenlaisilla tavoilla. Osa tunteiden ilmaisutavoista on ollut suoraa, mutta usein se on ollut epäsuoraa, jolloin se, mistä tunneilmaisusta ylipäättään on kyse voi olla hyvin tulkinnanvaraista. Tämä on toisaalta tehnyt väitöskirjan tekemisestä myös mielenkiintoista monella tapaa.

Olen aina ollut kiinnostunut historiasta, ja pienestä pitäen halunnut tehdä työkseni jotain historian parissa. Väitöskirjan tekoprosessi on vain vahvistanut tätä. Vaikka historia on kokonaisuudessaan kiehtova aihe, taloushistoria mukaan lukien, ovat tietyt teemat olleet aina lähellä sydäntä. Mielenkiintoni perheen historiaa kohtaan on jatkunut läpi historian opintojeni. Sekä kandidaatin tutkielmassa että pro gradussa käsitelinkin englantilaisen avioliiton historiaa 1800- ja 1600-luvuilla normatiivisen kontekstin eli tässä tapauksessa tapakirjojen kautta. Vaikka historia käsittelee aina tavalla tai toisella ihmistä, historia-aloista sosiaalishistoria on aina vetänyt minua puoleensa kenties sen ihmisläheisyyden vuoksi.

Tunnehistoria oli kuitenkin perusopintojeni suorittaessa uusi tuttavuus, mutta sellainen, johon rakastuin ensi silmäyksellä. Jo gradussani olivat romanttiseen rakkauteen liittyvät ohjeet osana työtä. Väitöskirjavaiheeseen siirtymistä pohtiessani olin varma, että haluan jollain tavalla käsitellä tunnehistoriaa. Tarkempaa aihetta miettiessäni sisarusten historiantutkimuksen vähäisyys nousi esille, ja se myös välittömästi herätti kiinnostukseni. Tutkittavaa paikkaa minun ei myöskään tarvinnut ajatella sen enempää; Englanti on syystä tai toisesta aina kiehtonut minua eikä jo olemassa oleva kielitaito myöskään haitannut. Nyt kuitenkin siirryin erilaisten alkuperäislähteiden pariin kuin perusopintojeni aikana.

Kuva 1. Väittelijä Sara Ala-Hynniliä. Kuva: Kaisa Kerminen.

Väitöskirjani alkuperäislähteisiin kuuluu päiväkirjoja, kirjekokoelmia sekä omaelämäkertoja. Näiden pääasiallisiin kirjoittajiin kuului yhdeksän henkilöä suhteellisen samanlaisista oloista. Esimerkiksi rahvaan tutkiminen varhaismodernilla aikakaudella samalla tavoin kuin tässä väitöskirjassa olen tehnyt ei olekaan mahdollista näiden henkilöiden itse kirjoittamien lähteiden puutteen vuoksi. Sen sijaan aineisto, joissa tunteita kuvattiin, on keskittynyt alemman aateliston sekä yhteiskunnan keskitason ihmisten kirjoittamiin teksteihin.

Osa tutkimistani henkilöistä saattaa olla, jos ei asiaan perehtymättömille niin ainakin muille historioitsijoille, tuttuja. Yhteiskunnan keskitäsoon kuuluneen ja menestyksekkään

uran luoneen Samuel Pepysin päiväkirja on erittäin laaja ja yksityiskohtainen teos, jota on tutkittu paljon. Myös esimerkiksi alempaan aateliin kuuluneiden Alice Thorntonin omaelämäkertaan ja kirjailija John Evelynin päiväkirjaan moni on tutustunut jo aiemmin. Sisarusten historiaa ja sisarusten tunnehistoriaa on kuitenkin tutkittu melko vähän, joten myös nämä teokset ovat tarjonneet paljon uutta tietoa sekä mahdollisuuksia nähdä ne uusista näkökulmista. Pääasiallisia lähteitä tutkimuksessa olivat näiden lisäksi: Oxindenin perheen kirjeenvaihto, Elizabeth Freken omaelämäkerta, Dorothy Osbornen kirjeet, Henry Newcomen omaelämäkerta, William Stoutin omaelämäkerta ja Thomas Meautysin kirjeet.

Englantilaisia sisaruksia 1600-luvulla tutkinut väitöskirjani keskittyy tarkastelemaan sitä, kuinka siskot ja veljet ilmaisivat tunteita ja miten tämä liittyi valtaan ja toimijuuteen, eli mahdollisuuksiin vaikuttaa toistensa toimintaan. Aineistosta löytyi tapauksia, joissa sisarukset pystyivät tunneilmaisujensa avulla sekä ylläpitämään että haastamaan heidän keskinäisiä hierarkioitaan ja sitä, miten tunneilmaisut antoivat toimijuutta. Toisaalta siinä myös tarkastellaan sisarusten tapoja pyrkiä vaikuttamaan siskojensa tai veljiensä tunneilmaisuihin. Työ korostaa sisarusten välisten valtasuhteiden monimuotoisuutta. Perintöön liittyvän esikoisoikeuden myötä vanhimmalla veljellä oli usein paras mahdollisuus saada ja käyttää valtaa. Tunneilmaisut kuitenkin antoivat heikommassa asemassa oleville myös tilaisuuksia vaikuttaa ja tukivat tai toivat esille heidän toimijuuttaan. Lisäksi moni muu seikka kuin syntymäjärjestys muokkasi sisarusten välistä hierarkiaa, kuten sukupuoli ja aviostatus.

Esikoisoikeuden merkitystä 1600-luvun englantilaisten sisarusten hierarkian muodostumiselle ei voida kieltää. Esimerkiksi kun vanhemmilla oli omaisuutta eikä huomattavia velkoja, antoi tämä pääosan perinnöstä saaneelle vanhimmalle veljelle sisaruksiaan paremman mahdollisuuden olla taloudellisesti turvatussa asemassa. Nuoremmat sisarukset saattoivatkin joskus joutua tukeutumaan vanhimman veljen

taloudelliseen apuun, joka luonnollisesti loi riippuvuussuhteiden muodostumisen kautta myös valta-aseman. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että vanhin veli olisi diktaattori, vaan heillä saattoi olla erilaisia tapoja pyrkiä käyttämään valtaa ja muuttamaan nuorempien sisarustensa toimintaa.

Vanhimmat veljet tukivat valta-asemaansa käyttämällä tunneilmaisuja osana nuhtelua. Perheen vanhin poika Henry Oxinden tuki veljeään Jamesia taloudellisesti. Henry nuhteli veljeään hänen vääranlaisesta toiminnastaan, mutta otti tähän kuitenkin enemmän suostuttelevan lähtökohdan kuin käskyttävän asenteen. Hänen ilmaisemat tunteensa myös tukivat tämän lähestymistavan onnistumista. Samuel Pepysin päiväkirja puolestaan paljastaa kuinka vanhin, sisaruksiinsa verrattuna hyvin toimeentuleva veli saattoi olla myös hyvinkin tiukka nuorempia veljiä ja siskojaan kohtaan. Vaikka Pepysin ilmaisema viha nuhtelun aikana korosti hänen vahvaa asemaansa, koki hänkin silti tarvetta veljiensä kohdalla myös perustella kurinpidollisia toimiaan. Tulee kuitenkin huomata, että siskon nuhtelua hän ei oikeuttanut millään tavalla.

Vaikka vanhimmalla veljellä oli usein paras mahdollisuus pyrkiä nuhtelun kautta muuttamaan sisarusten toimintaa, ei se estänyt muita yrittämästä. Mikäli veljellä ei ollut riittävästi valtaa, esimerkiksi jos toinen osapuoli ei ollut hänestä riippuvainen, ei veli välttämättä pystynyt tuottamaan haluamaansa muutosta.

Tämän lisäksi sisarukset toivat omaelämäkerroissaan esille sen millä tavoin he kokivat, että heitä vastaan oli toimittu väärin ja kuvasivat itsensä uhrina. Pääasiallisesti tämä koski paremmassa asemassa olleita sisaruksia, mutta myös muut toimivat tällä tavalla. Tämän teeman tarkastelu toi myös esille sen, kuinka naiset myös saattoivat ilmaista pettymyksensä tai suuttumuksensa liittyen sisarustensa toimintaan. Elizabeth Freke esimerkiksi olisi halunnut siskonsa pysyvän luonaan pidempään, toi esille, kuinka hän oli auttanut siskoaan paljon ja hänen katkeruudestaan siskonsa lähtöä kohtaan.

Vaikka siskot löysivät melko ”voimakkaitakin” keinoja käyttää valtaa, kaikki eivät toimineet näin vaan osa tyytyi kohtaloonsa ainakin tiettyyn pisteeseen asti. Alice Thornton kuvasi kirjeessä miehelleen, että hänen tulisi yrittää rakastaa veljeään, vaikka hänen veljensä ei tätä ansainnutkaan. Toisaalta ottaen huomioon, että Thorntonilla oli oikeudessa riita vanhimman veljensä kanssa heidän vanhempiensa perinnöstä, ei hän ollut myöskään täysin passiivinen osapuoli. Thornton myös ilmaisi epäilynsä veljensä rakkautta kohtaan ja siten saattoi saada mahdollisuuden vaikuttaa ainakin omaelämäkertansa lukijoihin.

Pääasiallisissa alkuperäislähteissäni vain kolme yhdeksästä kirjoittajasta oli naisia. Luonnollisesti naisten huonompi yhteiskunnallinen asema vaikutti tähän naisten kirjoittamien lähteiden suhteelliseen vähyyteen. Kirjailija Richard Allestree on todennut vuoden 1673 teoksessaan *The Ladies Calling* ”...Jumala [on] määrännyt, että alistuminen on naisten osa...” sekä korostanut, että ”...määräilevä nainen on rutto sukulaisilleen...” Näistä ajatuksista huolimatta myös naisilla oli mahdollisuuksia vaikuttaa sisaruksiensa toimintaan. Sama koski myös esimerkiksi taloudellisten seikkojen vuoksi huonommassa asemassa olevia veljiä.

Toisaalta myös muut asiat, kuten muita sisaruksia suosivat vanhemmat, saattoivat vaikuttaa sisarusten hierarkian muodostumiseen. Veli tai sisko saattoi katsoa tämän loukkaavan hänen oikeuksiaan ja kuvata itseään uhria. Yhteiskunnan keskitasoon kuulunut James Yonge kuvasi esimerkiksi tilanteita, missä hänen vanhempansa suosivat sekä nuorempaa että vanhempaa veljeä taloudellisesti ja loukkaantumistaan tästä. Muiden toiminnan vääryyden ja oman moraalisen paremmuuden korostaminen auttaa muokkaamaan toiminnasta omanlaista kuvaa tekstin lukijalle sekä antaa mahdollisuuden kontrolloida narratiivia. Se oli tapa ilmaista tunteita, mutta tunneilmaiset olivat myös tukena korostamassa tätä sanomaa.

Itsensä kuvailun uhrin asemassa toisaalta korostaa, että usein vanhimmat ja vahvassa valta-asemassa olleet veljet eivät kyenneet täydellisesti kontrolloimaan sisaruksiaan. Aina vanhin velikään ei

siis saanut tahtoaan läpi. John Guise kuvasi omaelämäkerrassaan suuttumustaan siitä, että hän ei ollut saanut kommentoida siskojensa aviomiehen valintaa millään tavalla. On mielenkiintoista, että kirjoittaja kuvasi itsensä uhrina usein nimenomaan omaelämäkertoissa, jolloin genren konventiot ja niiden kohdeyleisö on vaikuttanut teksteihin.

Monenlaiset teot sisarusten välillä ilmaisivat tunteita. Esimerkiksi auttamisessa korostui se, että nimenomaan vanhimmat veljet auttoivat sisaruksiaan, kun taas nuoremmat ilmaisivat itseään eri tavoin ylläpitääkseen saamansa avun. Sekä se miten apua ylläpidettiin että pyrkimys vaikuttaa saatuun apuun liittyneisiin reaktioihin tapahtuivat tunneilmaisujen avulla. Kuitenkin myös perijä saattoi joskus joutua autettavan osaan. Auttaminen kiinnittyi tiiviisti vastavuoroisuuden teemaan, joka itsestään vaikutti sisarusten välisiin valtasuhteisiin. Auttaminen liittyi usein rakkauden ilmaisuun. Sitä ei kuitenkaan ilmaistu vain saavuttaakseen jotain, vaan myös aidosta rakkaudesta sisaruksia kohtaan.

Sekä vierailun että kirjeiden kirjoittamisen avulla voitiin myös ilmaista tunteita ja pyrkiä vaikuttamaan sisarusten toimintaan. Vierailu saattoi johtaa tunteen ilmaisemiseen ja vaikuttaa sisarusten väliseen valtaan sekä antaa mahdollisuuksia vaikuttaa siskon tai veljen toimintaan eri tavalla kuin esimerkiksi kirjeitse. Erilaiset asumistilanteet, kuten asuminen lähellä tai yhdessä, vaikuttivat myös tunneilmaisuihin ja sisarusten välisiin valtasuhteisiin. Esimerkiksi pitkän ajan viettäminen yhdessä tai halu asua yhdessä tai lähellä toisiaan saattoivat myös ilmaista rakkautta. Nämä tilanteet muokkasivat usein sisarusten keskinäisiä rooleja ja vaikuttivat heidän valtasuhteisiinsa.

Sisarukset saattoivat myös käyttää hyväkseen tietynlaisia käyttäytymiseen liittyviä normatiivisia odotuksia saadakseen mahdollisuuksia vaikuttaa siskon tai veljen toimintaan, kuten odotusta siitä, että majapaikka tarjottaisiin. Esimerkiksi Henry Oxinden oli vanhin veli ja hyvässä hierarkkisessa asemassa perheessään. Silti, hänkään ei voinut kieltää veljeään Jamesia vierailemasta luonaan. Tässä ei vaikuttanut vain Jamesin suostuttelutaktiikat vaan myös normien merkitys oli suuri. Toisaalta Henry korosti myös rakkauden merkitystä suostumuksessaan Jamesin pyyntöön.

Kirjeiden kirjoittaminen puolestaan oli monelle hyvin tärkeää ei vain uutisten kuulemiseksi, vaan myös tunneyhteyden vuoksi. Tämän esilletuominen auttoi sisaruksia myös vaikuttamaan vastaanottajan toimintaan ja velvoittamaan hänet vastaamaan. Joillekin sisaruksille saattoi olla tärkeää ylläpitää mielikuvaa tahdosta kirjoittaa. Heikommassa hierarkkisessa asemassa oleva sisarus saattoi myös pyrkiä houkuttelemaan vastapuolta kirjoittamaan takaisin tunneilmaisujen avulla.

Sisarusten tunneilmaisut ja valtasuhteet punoutuivat näiden lisäksi sairaiden auttamisen teemaan. Joillekin myös tässä vaiheessa vastavuoroisuus oli olennaista. Sisarusten sairauksiin liittyvä kykenemättömyys tai osaamattomuus toimia sekä toimijuuden menetys ja sen yhteydessä ilmaistut tunteet myös korostuivat osassa alkuperäislähteitä. Tämä oli tapa ilmaista tunteita ja korostaa toimijuuden menetystä. Kun osa kääntyi Jumalan puoleen, toiset yrittivät suostutella sisaruksiaan toimimaan tai auttamaan heitä jollain tapaa, vaikka he eivät siinä onnistuneet. John Evelynin veljen Richardin sairastuessa John teki kaikkensa suostutellakseen Richardia leikkaukseen siinä kuitenkaan onnistumatta. Tänä aikana hän ilmaisi huolta veljensä tilaa kohtaan ja suurta surua Richardin kuoltua. Vaikka tässäkin tapauksessa halu auttaa sairasta sisarusta oli keino ilmaista monia erilaisia tunteita, kykenemättömyys toimia tai tuottaa muutosta myös korostui. Tämä nousi esille myös yhtäkkisen sairastapauksen yhteydessä, jossa korostuivat hyvään kuolemaan eli *ars moriendiin* liittyvät normit ja se, miten yllättävä kuolema ei ollut niiden mukainen.

Hyvään kuolemaan liittyvät normit antoivat sisaruksille mahdollisuuksia myös pyrkiä vaikuttamaan veljiensä ja siskojensa tunneilmaisuihin. Thomas Meautysin siskon surressa aviomiehensä kuolemaa, Thomas vetosi kirjeessään hyvän kuoleman sääntöihin ja niihin liittyneisiin oikeanlaisen

suremisen ohjeisiin vaikuttaakseen siskonsa tunneilmaisuihin. Huonommassa hierarkkisessa asemassa ollut Thomas sai tätä kautta myös toimijuutta.

Kuten tästä nähdään sisarukset pyrkivät monin eri tavoin välttämään, muuttamaan tai korvaamaan veljiensä ja siskojaensa tunneilmaisuja. Tällä tavoin riidat saatettiin välttää tai lopettaa ja suru korvata muulla. Esimerkiksi perheen vanhimman pojan Samuel Pepysin veljet Tom ja John välttivät ainakin jonkun aikaa Samuelin vihaa kritisoimalla Samuelia hänen selkensä takana. Tämä antoi heille tilaisuuden puhua asioista vapaammin kuin muuten olisi ollut mahdollista, joskin se osoittautui riskialttiiksi ja johti lopulta suureen riitaan. Myös esimerkiksi sympatia ja lepyttely olivat keinoja välttää tunneilmaisuja tai muuttaa niitä.

Tunneilmaisuudet toivat siis toimijuutta ja valtaa veljille ja siskoille monissa erilaisissa hierarkkisissa asemassa sisarusten suhteissa. Ne olivat merkittävä osa heidän vuorovaikutustaan ja monet sisarukset olivatkin hyvin tärkeitä toistensa elämässä. Toisaalta on hyvä pitää myös mielessä, että aineisto ei kerro niistä suhteista, jotka olivat etäisempiä tai joissa tunteiden sijaan päällimmäisenä vallitsi välinpitämättömyys.

Lektioni lopuksi luen lainauksen James Oxindenin kirjeestä vanhimmalle veljelleen Henrylle vuodelta 1635. Kirje on julkaistu teoksessa *The Oxinden Letters, 1607–1642* vuonna 1933. Jamesin kirje kuvaa hyvin niitä tapoja, joita heikommassa asemassa olevat sisarukset saattoivat käyttää voidakseen vaikuttaa sisarustensa toimintaan tunneilmaisujen ja suoran puheen avulla. Se myös korostaa sisarusten suhteiden moninaisuutta. Vaikka esimerkiksi Samuel Pepys ei olisi välttämättä sietänyt vastaavaa puhetta sisaruksiltaan, tämä oli Jamesin ja Henryn välisessä suhteessa mahdollista. James totesi, vapaasti suomentamanani: ”Mutta anna minulle anteeksi (rakas veljeni), minun sanani ovat yhtä surkeita kuin minä itsekkin... Uskoin, että pyyntöni saattaisi toimia, kun kirjoitan sinulle näin intensiivisellä tavalla, mutta näyttää siltä, että sinä yhtä epätodennäköisesti kuuntelet minua kuin annat minulle vastauksen: kuin ne monet kirjeet, jotka olen kirjoittanut sinulle, tekisivät sinut [yhtä todennäköisesti] kuuroksi kuin liikuttaisivat sinun myötätuntoasi.”

FM Sara Ala-Hynnin yleisen historian alaan kuuluva väitöskirja “The Power of Emotions: Sibling Relations in England in the Long 17th Century” tarkastettiin Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa perjantaina 26.1.2024. Vastaväittäjänä toimi professori Katie Barclay Adelaiden yliopistosta ja kustoksena professori Pertti Ahonen.

Väitöskirja on luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9904-9>